

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacji rzeki Pełtwi z dopływami.

Wysoki Sejmie!

W przedmiocie przynaglonej corocznie prawie rezolucjami Wysokiego Sejmu regulacji Pełtwi mieliśmy zaszczyt zdać sprawę w przedłożeniu o popieraniu kultury krajowej, że po ukończeniu graficznej części projektu technicznego, zarządzi Wydział krajowy obliczenie szczegółowych kosztorysów, a odnośny projekt ustawy przedłoży Wysokiemu Sejmowi w ciągu miesiąca stycznia 1898.

Opracowanie projektu technicznego postąpiło też z końcem r. 1897. o tyle, że kosztorysy w ciągu bieżącego miesiąca przy pomocy prawie całego personelu biura melioracyjnego zostały zestawione, tak iż Wydział krajowy może wystąpić w tej sprawie z konkretnymi wnioskami.

Sporządzony pod kierunkiem starszego inżyniera biura melioracyjnego Tadeusza Sikorskiego na podstawie ponownych zdjęć projekt regulacji Pełtwi, przy którym jako współpracownicy byli czynni inżynierowie Howarth i Pisz, inż. adjunkci Strzelbicki, Miśkiakiewicz i Brodowicz, inż. asystent Huber, elewi Pietraszkiewicz, Lang, Bigo i geometra Barczewski, obejmuje:

1) regulację łożyska Pełtwi od granicy Lwowa, Zamarstynowa i Kleparowa do ujścia do Bugu w Busku na długości 60,835 kilometrów, wraz z pogłębieniem i wyrównaniem dna łożyska Pełtwi we Lwowie na dalszej długości 0,515 km. w celu ułatwienia miastu zasklepienia łożyska;

2) korekcją dopływów Pełtwi:

Gołogórki	na długości	3,430 km.
Jaryczówki	"	2,774 "
Słotwinki (potoku kutkorskiego)	"	1,000 "
Przegnojówki (ujścia)	"	1,793 "
Białki	"	1,060 "
młynówki Białki	"	1,166 "
Mikłaszówki	"	3,728 "
Malechówki	"	7,050 "
potoku ze Zboisk	"	2,787 "
" Lesienieckiego	"	2,780 "
" Podhoreckiego	"	2,070 "
" ze Zniesienia	"	1,307 "
" z Krzywczyc	"	0,440 "

potoku z Hołoska wielkiego	na długości	0,730 km.
„ „ małego	„	0,840 „
„ kleparowskiego	„	1,200 „
młynówki Biernata i Dymeta	„	0,797 „
razem na długości		34,952 km.

3) nawodnienie doliny Pełtwi (nadbrzeżnych łąk, pastwisk i ogrodów) wodą z kanałów lwowskich posiadającą wysoką wartość nawozową, a to w myśl zapatrywania Wydziału krajowego wyrażonego w pierwszym przedłożeniu o regulacji Pełtwi (alegat 80 do stenogr. sprawozdań sejmowych z r. 1885—6).

Projektowana regulacja połączona z melioracją ma na celu obok osuszenia całej zabagnionej doliny Pełtwi:

1) obniżenie dna do 6 metrów pod terenem we Lwowie dla umożliwienia kanalizacji i zasklepienia Pełtwi;

2) uchylenie wylewów nawet nadzwyczajnych na przestrzeni od Lwowa do Kamienopola na brzegu lewym, a od Lwowa do Zniesienia na brzegu prawym;

3) ochronę łąk nadbrzeżnych w całej dalszej dolnej przestrzeni od wylewu wód letnich w czasie wegetacji;

4) zużytkowanie wody Pełtwi i dopływów do systematycznego nawodnienia w 17. gminach katastralnych (Zboiska, Laszki murowane, Lesienice, Podhorce, Sroki, Kamienopol, Prusy, Pikułowice, Mikłaszów, Barszczowice, Biłka królewska, Zuchorzyce, Czarnuszowice, Żurawniki, Ostrów, Krasne i Busk), tudzież do kolmatacyi naturalnej w 9 gminach katastralnych (Połonice, Bałuczyn, Połtew, Nowosiółki, Kutkorz, Bezbrudy, Ostrów, Żuratyn i Busk);

5) wreszcie umożliwienie spławu na Pełtwi między Buskiem a stacją kolejową w Kutkorzu dla ewentualnego utworzenia drogi wodnej od granicy państwa do Kutkorza przy zamierzonym usplawieniu Bugu.

W tym celu przewidzianą w projekcie obok regulacji łożysk wykonanie obustronnych wałów nad Pełtwią łącznej długości 86,639 km., nad dopływami długości 28,137 km., dalej 354,727 km. rowów osuszających i nawodniających, oraz 159,481 km. wałków dla nawodnienia. Nadto mają być wykonane następujące objekty;

a) dla utrzymania komunikacyi: 15 mostów na Pełtwi, 30 mostów na dopływach, 240 mostów i 7 przejazdów na rowach osuszających i nawodniających;

b) dla odwodnienia gruntów zamkniętych wałami 99 upustów wałowych na Pełtwi a 25 upustów na dopływach;

c) 1 szluza i 1 przepust betonowy dla młynówki p. Wangi, oraz 1 szluza i 1 akwadukt dla młynówki pp. Biernata i Dymeta;

d) wreszcie dla celów nawodnienia: 2 szluzi murowane na Pełtwi i 10 szluz na dopływach, 5 większych przepustów i wpustów betonowych, 1 przepust tunelowy w wale kolejowym, 9 akwaduktów, obok kilkuset po części betonowych, po części drewnianych wpustów, przepustów i małych szluzek skrzynekowych w wałach.

Koszta zaprojektowanych robót przedstawiają się następująco:

A) Regulacja Pełtwi i dopływów.

I. Roboty ziemne	666.988	zł.	10	ct.
II. Budowle regulacyjne między Buskiem i Kutkorzem, tudzież ubezpieczenie brzegów	400.731	„	76	„
III. Budowa obiektów	231.967	„	38	„
IV. Roboty dodatkowe (darniowanie i obsiew)	80.527	„	30	„
V. Wykupno gruntów i 8. młynów (w Połwi, Barszczowicach, Pikułowicach, Prusach, Kamienopolu, Laszkach murowanych, Zboiskach i Mikłaszowice)	346.029	„	98	„
VI. Konserwacya w czasie budowy (5% z Rubr. I i II.)	53.386	„	—	„
VII. Koszta zarządu (7% z Rubr. I, II, III, IV. i VI.)	100.352	„	—	„
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane (około 5% kosztów właściwej budowy jak pod VII.)	70.017	„	48	„
Razem	1,950.000	zł.	—	ct.

B) Nawodnienie.

I. Roboty ziemne	244.068 zł. 69 ct.
II. Budowle regulacyjne	— " — "
III. Budowa obiektów	322.475 " 80 "
IV. Roboty dodatkowe	80.941 " 23 "
V. Wykupno gruntów	181.578 " 44 "
VI. Konserwacja (5% z Rub. I.)	12.204 " — "
VII. Koszta zarządu (9% kosztów właściwej budowy tj. Rub. I, III, IV i VI)	59.571 " — "
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane (około 5% kosztów właściwej budowy)	34.160 " 84 "
Razem koszta nawodnienia	935.000 " — "
Do tego koszta regulacji Pełtwi i dopływów	1,950.000 " — "
Suma kosztów	2,855.000 zł. — ct.

W projektowanej regulacji interesowane są następujące gminy obszary dworskie:

a) w powiecie kamioneckim:

1. Busk z powierzchnią	102·27 "
2. Żuratyń "	80·09 "
3. Ostrów "	83·35 "
4. Nowosiółki "	28·12 "

b) w powiecie Złoczowskim:

5. Krasne	109·57 hekt.
6. Bezbrudy	56·12 "
7. Kutkorz	138·59 "
8. Bałuczyn	16·17 "

c) w powiecie Przemyślańskim:

9) Połtew z powierzchnią	286,19 hekt.
10) Żeniów	2·86 "
11) Gliniany	81·29 "
12) Zadwórze	13,11 "
13) Połonice	407·35 "
14) Laszki królewskie	317·97 "

d) w powiecie Lwowskim:

15) Żurawniki	286·35 "
16) Zuchorzyce	353·79 "
17) Barszczowice	1.065·41 "
18) Biłka szlachecka	115·42 "
19) " królewska	201·27 "
20) Mikłaszów	763·96 "
21) Pikułowice	526·33 "
22) Kamienopol	395·21 "
23) Prusy	219·58 "
24) Sroki	281·18 "
25) Krzywczyce	353·44 "
26) Laszki mурowane	298·90 "
27) Zniesienie	170·77 "
28) Podborce	148·76 "
29) Malechów	101·29 "
30) Lesienice	136·17 "
31) Zboiska	97·03 "

32) Zamarstynów . . .	167·66 hekt.
33) Kleparów . . .	81·13 "
34) Hołosko małe . . .	39·17 "
35) Lwów . . .	136·67 "

Razem okrągiło **7.464·5** hekt.

czyli **12.969** morgów

Nadto ma być nawodnioną w gminach i obszarach dworskich powyżej wymienionych powierzchnia:

a) nad Gołogówką . . .	142,7 ha.
b) nad Pełtwią od Barszczo- wic do Zboisk . . .	3.514,4 "
razem . . .	3.657,1 ha.

czyli 6.354 morgów.

Przeciętny koszt osuszenia i ochrony od letnich wylewów jednego morga wynosi tedy 150 złr. 36 ct., przeciętny zaś koszt nawodnienia jednego morga 147 złr. 15 ct., łącznie zaś z osuszeniem 297 złr. 51 ct.

Mimo tak wysokich kosztów osuszenia i nawodnienia rentowności przedsiębiorstwa, nie ulega wątpliwości. Przyjąwszy bowiem podwyższenie dochodu z 1 morga wskutek osuszenia i ochrony od nalewu na 10 złr. wa. (w ostatnich 8 latach bowiem, cała dolina Pełtwi była corocznie zalewaną i nie przynosiła właścicielom prawie żadnego dochodu), a podwyższenie dochodu z 1 morga łąki i ogrodu nawodnianych na 30 złr. wa. rocznie, otrzyma się podwyższenie wartości gruntów gospodarczych w dolinie Pełtwi licząc oprocentowanie w stosunku 5 od sta:

a) przy osuszeniu 6.615 morgów	1,323.000 złr.
b) przy nawodnieniu 6.354 morgów	3,812.400 "
razem	4,135.400 złr.

Nadto uzyska się z zabagnionych obecnie pode Lwowem gruntów place budowlane :

1) wzdłuż gościńca Żółkiewskiego	5,0 ha
2) na pastwisku Zamarstynowskim	2,0 "
3) od drogi Zamarstynowskiej w górę	36,0 "
razem	43,0 "

czyli 430.000 metrów kwadratowych, które przy podwyższeniu ceny choćby 3 złr. wa. za 1 m² przedstawiają podwyższenie wartości 1,290.000 złr. w. a.

W porównaniu z ogólną sumą kosztorysową 2,885.000 złr. w. a. okazuje podwyższenie wartości doliny Pełtwi w sumie 6,425.400 złr. wa. nudwyżkę ponad włożony kapitał 3,540.400 złr. wa., przyczem nie uwzględniono wcale korzyści, jakie w przyszłości przynieść może gospodarstwu krajowemu uszląwnienie Pełtwi między Kutkorem i Buskiem, tudzież wielkiej doniosłości regulacji Pełtwi dla stołecznego mjasta Lwowa, które po dokonaniu regulacji może się powiększać i zabudowywać z biegiem Pełtwi, gdyż regulacja umożliwi kanalizację zabagnionych dzisiaj gruntów, oraz przełożenie toru kolejowego poza przedmieście Żółkiewskie i Zamarstynów.

Ze względu na tą doniosłość regulacji Pełtwi dla stolicy kraju, a przytem trudność pokrycia przez zniszczonych wylewami właścicieli nadbrzeżnych gruntów 30% datku konkurencyjnego, jakiby wedle postanowień państwowej ustawy melioracyjnej w razie ogłoszenia tej regulacji na przedsiębiorstwo krajowe na nich przypadał, wyraża Wydział krajowy nadzieję, że Wys. c. k. Rząd i Rada państwa przyjdą temu przedsiębiorstwu z dalszą pomocą ze skarbu państwa ponad 30% zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego, podobnie jak to miały miejsce wedle ustaw państwowych (z dnia 18. lipca 1892 Dz. u. kraj. Nr. 109, z dnia 9. kwietnia 1894, Dz. u. p. Nr. 73 i z dnia 23. maja 1896, Dz. u. p. Nr. 83) przy zakładach komunikacyjnych, kanalizacji i regulacji Wiedunki w stolicy państwa, na które to roboty dostarcza skarb. państwa na razie dopiero dla I. seryi budowli następujących zasiłków:

1. na koleje wiedeńskie ($87\frac{1}{2}\%$ kosztów na koleje główne, a 85% na koleje drugorzędne)	73,440.500 zł.
2. na regulację Wiedenki ($33\frac{1}{3}\%$)	5,000.000 „
3. na kanały zbierające wzdłuż odnogi Dunaju (Donau-canal)	563.000 „
4. na urządzenie portu handlowego i zimowego w odnodze Dunaju ($66\frac{2}{3}\%$ kosztów)	6,666.667 „
razem	<u>85,670.167 zł.</u>

W tem oczekiwaniu pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy ogłaszającej regulację Pełtwi z dopływami za przedsiębiorstwo krajowe, któreby miało być wykonane przy 30% zasiłkach z funduszu krajowego, tudzież państwowych funduszy melioracyjnego i inwestycyjnego, tak iż na strony interesowane przypadłoby do pokrycia 10% .

W ten sposób wynosiłyby datki funduszy publicznych:

a) krajowego 30%	865.500 zł.
b) państwowego melioracyjnego 30%	865.500 „
c) państwowego inwestycyjnego 30%	865.500 „
Datki zaś interesentów 10%	288.500 „
razem	<u>2,885.000 zł.</u>

Budowę należałoby rozpocząć równocześnie na trzech punktach:

1. od ujścia Pełtwi do Bugu w górę;
2. od klm. 21,5 Pełtwi przy młynie w Połtwi w górę;
3. od klm. 56,2 na Zniesieiuie do Lwowa w celu jak najrychlejszego umożliwienia odwodnienia przedmieścia Żółkiewskiego we Lwowie i miejscowości do Lwowa przylegających.

Przy równoczesnem zajęciu 3 technikow cała regulacja wraz z nawodnieniem może być wykończoną w latach 18, w którym to wypadku wynosiłyby coroczne raty zasiłków publicznych po 48.083 $\frac{1}{3}$ zł. roczna zaś rata datków stron interesowanych 16.027 zł. 78 ct.

Całkowity datek konkurencyjny obciążałby jeden morg gruntu osuszonego i ochronionego on zalewu kwotą 15 zł. 4 ct., jeden zaś morg gruntu osuszonego i nawodnianego kwotą 29 zł. 76 ct.

Kodyfikacja projektu ustawy zgodną jest z brzmieniem dotychczasowych specjalnych ustaw melioracyjnych, okazuje zaś tylko jedną zmianę, mianowicie zamieszczenie w §. 8 postanowienia, wedle którego rozpoczęcie robót zależnem jest od zawiązania spółki wodnej. Gdy bowiem przy regulacji Pełtwi z osuszeniem i robotami ochronnemi połączone jest nawodnienie, nie może być w tym wypadku zastosowany przepis §. 45. krajowej ustawy wodnej co do przymusowego przeprowadzenia całego przedsiębiorstwa, lecz ze względu na objęte projektem nawodnienie zawiązaną być może dla tej części robót tylko dobrowolna spółka wodna, do czego potrzebną jest większość dwóch trzecich części całej powierzchni, mającej się nawodnić.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ./. projekt ustawy o regulacji rzeki Pełtwi z dopływami.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

We Lwowie dnia 30. stycznia 1898 r.

Marszałek krajowy:
S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Edward Jędrzejowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia . . . . . o regulacji rzeki Pełtwi z dopływami.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Regulacja rzeki Pełtwi z dopływami, tudzież nawodnienie gruntów nadbrzeżnych, mają być wykonane jako przedsięwzięcie krajowe.

§. 2.

Za podstawę tej regulacji i melioracji służyć ma projekt techniczny Wydziału krajowego z r. 1898, który prelininuje kosztą regulacji na 1,950.000 zł. w. a., kosztą zaś nawodnienia na 935.000 zł. w. a., razem na 2,885.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważniony do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w granicach powyższych sum kosztorysowych.

§. 3.

Koszta regulacji i nawodnienia włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu, utworzyć funduszu regulacyjnego.

Fundusz regulacyjny ma być utworzony :

a) z datku funduszu krajowego w wysokości trzydziestu procent prelininowanych kosztów;

b) z datku państwowego funduszu melioracyjnego w myśl § 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. w wysokości trzydziestu procent kosztów z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia ;

c) z datku państwowego funduszu inwestycyjnego w wysokości trzydziestu procent kosztów z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia ;

d) wreszcie z datków właścicieli gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, w wysokości dziesięciu procent prelininowanych kosztów budowy, a to wedle miary ustanowionej przepisami §§. 65. i 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. kraj. Nr. 38.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. pod d) wymienionych, zawiązaną będzie przez

Administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków wydziału tej spółki określi statut przez władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Datki oznaczone w §. 3. pod a) b) c) i d) mają być oddane do rozporządzenia w czasie budowy w równych ratach rocznych z góry z tem ograniczeniem, iż rzeczywista wypłata zasiłków krajowych i państwowych odbywać się ma w granicach rat rocznych w miarę potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzony oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

- 1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulację gruntów, jako kapitału zakładowego;
- 2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;
- 3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawiania skarp Pełtwi z dopływami i rowów.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych do konserwacji wykonanych budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie robót, zarówno jak i zarządu funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Administracją państwa, której podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, co do czasu trwania budowy, terminów płatności i sposobu uiszczania datków, oraz co do ewentualnego współdziałania państwowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 8.

Termin rozpoczęcia robót, który nastąpić ma dopiero po związaniu spółki wodnej i dokonaniu repartycji datków konkurencyjnych oznaczony zostanie w rozporządzeniu wykonawczem.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

